

Titel: To opbyggelige Taler, 1843

Citation: "To opbyggelige Taler, 1843", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Jette Knudsen; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1997-2003 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-2t43-txr-root.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5

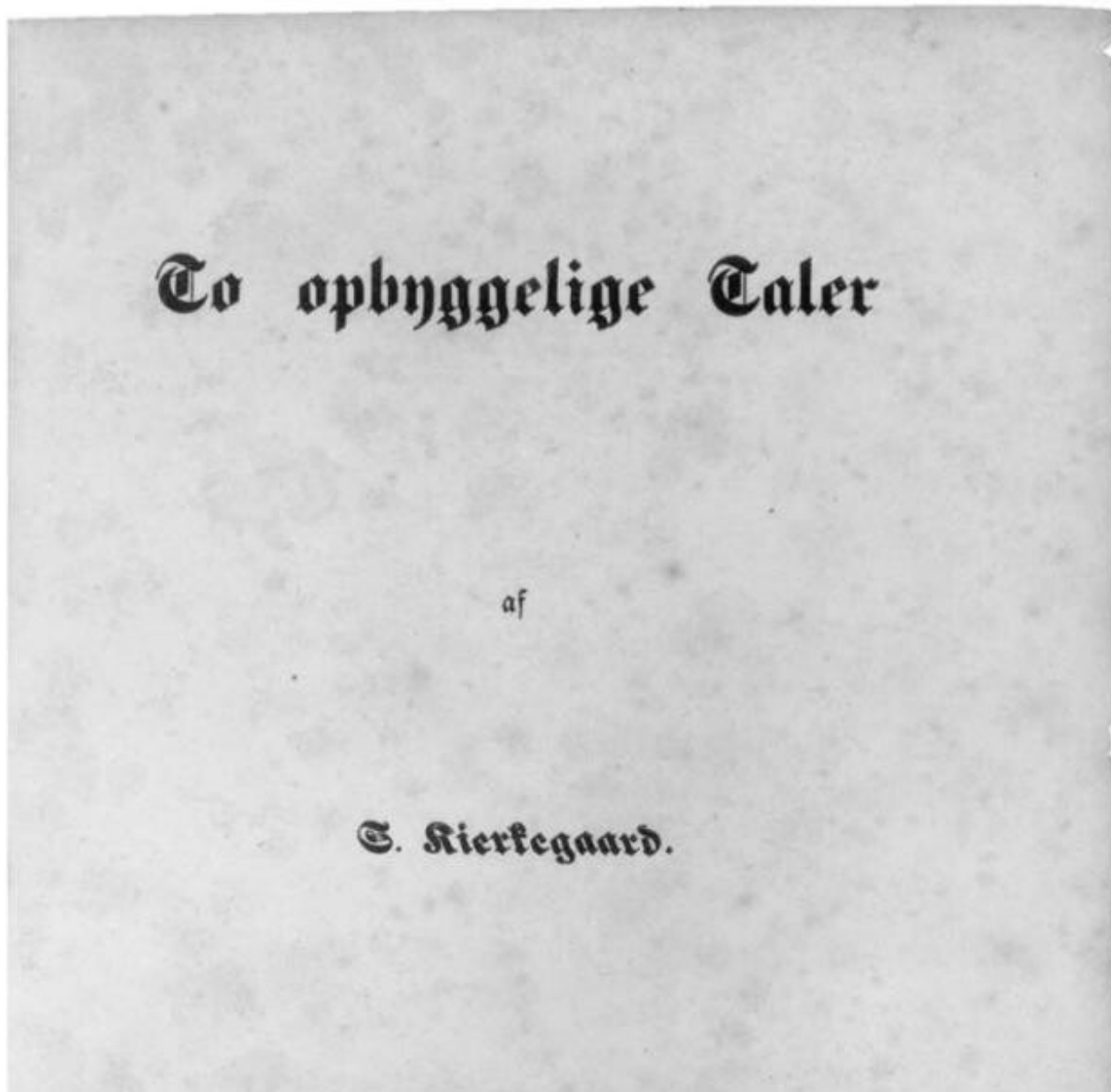
Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

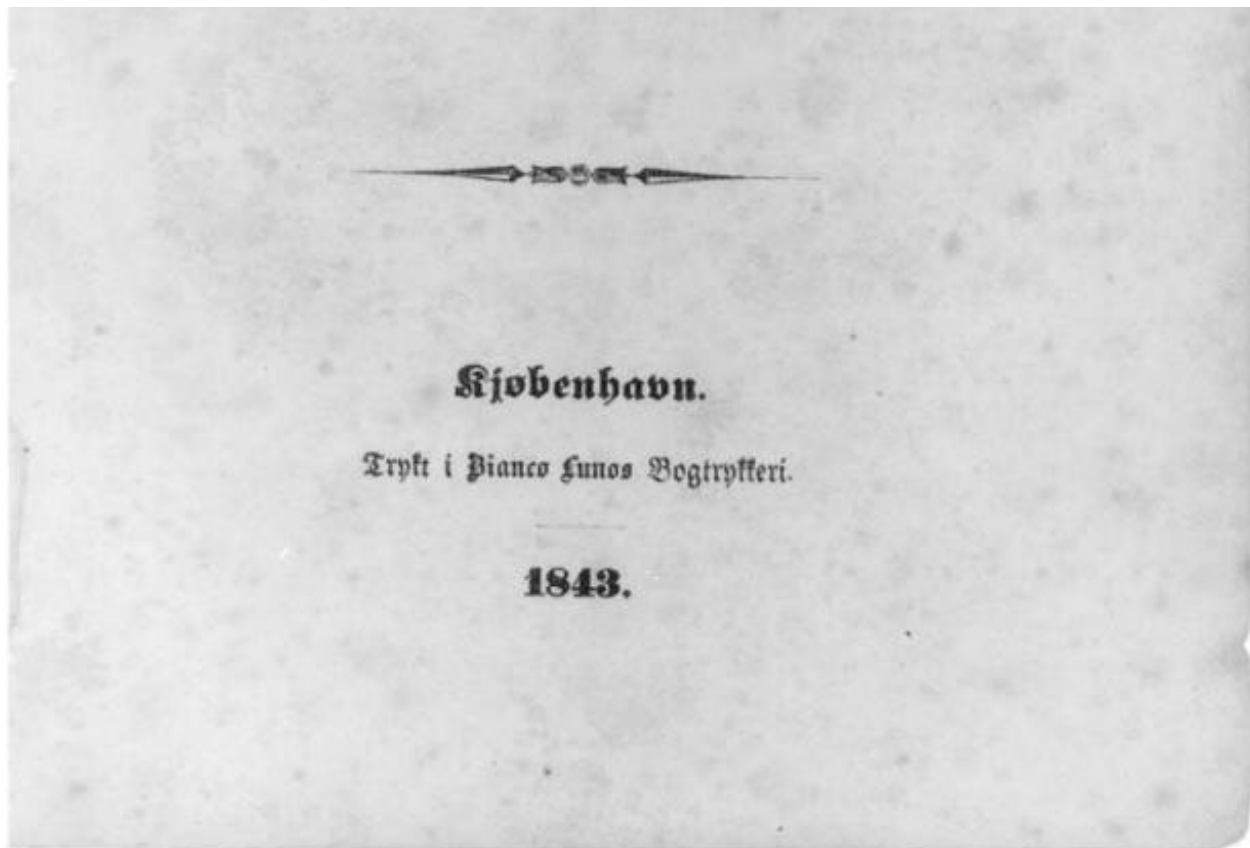
Tekstredøgørelse

1. Bibliografiske data 9
2. Manuskripter 10
3. Tilblivelseshistorie 13
4. Udgivelsesmåde 18
5. Andre udgaver 21

1. Bibliografiske data

To opbyggelige Taler af S. Kierkegaard var færdig fra Bianco Lunos Bogtrykkeri 6. maj 1843.* Hæftet udkom 16. maj og kostede 2 mark eller 32 skilling. Mod sædvane fremgår det ikke af titelbladet, hvor hæftet kunne købes, men i *Adresseavisen* og *Berlingske Tidende* blev det averteret, at det kunne fås hos universitetsboghandler C.A. Reitzel.* Formatet er oktav, ca. 138 x 213 mm,* og hæftet har et omslag af blått papir uden påtryk. Omfanget er 52 sider, svarende til 31/4 ark. Siderne tælles med arabertal; de første ni er upagineret og de sidste to et friblad. Titelbladet gengives på illustration 1.

1. Titelblad til 2T43. Naturlig størrelse

Ved en intern kollation af tre eksemplarer af *To opbyggelige Taler* (forkortet 2T43) er der ikke konstateret afvigelser. De benyttede eksemplarer er:

- A** Kunsthandler Jens Borks eksemplar med det originale blå omslag.
- B** Dr. Josiah Thompsons eksemplar med det originale blå omslag.
- C** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejdseksemplar af *Atten opbyggelige Taler*, 1845, tilhørende G.E.C. Gads Forlag (tidligere hos dr.phil. h.c. Gustaf Bernström, Göteborg), hvori 2T43 indgår.

2. Manuskripter

Der findes ingen manuskripter bevaret til 2T43 i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det kongelige Bibliotek, hverken kladde, renskrift eller korrekturark. Der er heller ingen manuskripter registreret i *L-fort.* og *B-fort.* * Det er altså uvist, om der har foreligget kladde til de to taler.

Der er dog én undtagelse: et kladdeforlæg til de to talers forord; men det findes kun indirekte overleveret i *EP* ledsaget af flg. kommentar: »Et som det synes ufuldendt Udkast paa et løst Blad«. * Udkastet er sandsynligvis identisk med det forord, der findes registreret i *B-fort.* 399 under ordlyden: »'Forord' [hvortil?] 1/4«. * Teksten, hvoraf den sidste del næsten ordret blev indarbejdet i den trykte udgave (jf. *SKS* 5, 13,2-12), lyder i sin helhed således:

Forord.

At en ung theologisk Kandidat vover, hvad selv navnkundige geistlige Talere sjældent gjøre, at udgive Prædikener, er saa besynderligt, at vel Enhver let vil forstaae den Yttring af mig, at det er min Formening, som det er mit Ønske, at Litteraturen aldeles vil ignorere dem. Naar Sagen sees saaledes, saa er den Ulykke da vel ikke stor, om der bliver en lille overflødig Bog mere. Er Forfatteren selv, saaledes som jeg er det, saa forekommende at vedkjende sig dens Overflødighed, da viser han, at han kjender sine Pligter mod Næsten, og har idetmindste gjort Sit til at forhindre Enhver i at spille sine Penge, sin Tid og sin Umage.

Disse Prædikener ere ikke udgivne for at henlede nogensomhelst Opmærksomhed paa sig, endmindre paa deres Forfatter. De bleve til i Dølgemaal og ønske paa Grund af denne deres illegitime og tvivlsomme Herkomst at liste sig skjult og upaaagtede gjennem Livet. De ere ikke udgivne for at blive læste af en autoriseret Anmelder, Noget Formen allerede tilstrækkelig viser, der paa mere end een Maade er afvigende fra den autoriserede, hvilket dog ikke har sin Grund i Formens Tilfældighed i Forhold til Tanken. Kun det Oprindelige er det Opbyggelige og er dette kun forsaavidt det forbliver i sin Oprindelighed som Nærværende, thi kun det Nærværende er det Opbyggelige, hvilket mere og mere forsvinder, naar man vil give Stemningens Oprindelighed og Naturlighed Tid til ligesom at klæde sig om i den Tanke, at denne conventionelle eller historiske Dragt skulde være tækkeligere eller ærværdigere. Dog nok herom. Det vilde gjøre mig ondt, om denne løse Bemærkning eller disse tvende Prædikener skulde blive den vistnok uskyldige Aarsag, der gav et eller andet ægte speculativt Hoved Anledning til, ved en συγκαταβασις* endog at ville forklare mig, hvad det er Tiden med categorisk Nødvendighed fordrer. Jeg er af mange Grunde meget langt fra at smigre mig med den tilfredsstillende Tanke, at have forstaaet Tiden; ja selv det at ville forstaae Tiden er en Opgave, der ved sin Størrelse kun egner sig for Tænkere, ikke for mere indskrænkede Hoveder. I Betragtning heraf har jeg valgt den mindre Opgave, hvad man maaskee i vor Tid, der kun bevæges af store Ideer, kalder en ubetydelig og taabelig Opgave: at ville forstaae et ganske enkelt Menneske, *sig selv* f.Ex. I Forhold til denne min Opgave har jeg et Ønske, som man i vor Tid, der kun lever for store og rummelige Ideer, vil kalde en Taabelighed, det Ønske at blive forstaaet af et ganske enkelt Menneske, af den, jeg med Glæde, ja med Taknemlighed vil kalde *min* Læser, uden at lægge Skjul paa, at han ved at ville være min Læser gjør Mere for mig, end jeg kan gjøre for ham ved at skrive for ham.

Uagtet nu denne lille Bog kun ønsker at være, hvad den er, en Overflødighed, og kun begjærer at forblive i det Skjulte, saa har jeg dog ikke taget Afsked med den uden at knytte et næsten eventyrligt Haab til den. Forsaavidt den nemlig ved sin Udgivelse dog paa en Maade tiltræder en Vandring, lod jeg en liden Stund mit Øie følge den. Jeg saae da, hvorledes den gik sin Gang ad eensomme Veie, eller eensom ad de alfare. Efter en og anden lille Misforstaaelse, idet den blev bedragen af en flygtig Lighed, traf den endelig hiin Enkelte, hvem jeg kalder min Læser.*

Skønt der ikke er spor af manuskripter i KA, antyder Barfods karakteristik – »ufuldendt Udkast paa et løst Blad« – at der dog har eksisteret et kladdeforlæg til hæftets forord.

3. Tilblivelseshistorie

I *EP* oplyser Barfod om 2T43: »Den Bøn, som indleder den første Tale (paa Nytaarsdag: 'Troens Forventning'): 'Atter er et Aar forløbet', osv. foreligger i samme Skikkelse næsten ordret fra Nytaarsdags Morgen 1841.«* Med denne oplysning sigter Barfod formentlig til en optegnelse i journalen HH, som SK førte under sit ophold på Pastorseminariet i vintersemestret (nov. – marts) 1840-41 og sommersemestret (maj – sept.) 1841.* I al fald oplyser Barfod i *B-fort.* 444 under stikordet »Nytaars Morgen«, at der på journalens s. 3 har stået en bøn. Under registreringen synes han ganske vist at have været i tvivl om optegnelsens datering. Over »Nytaars Morgen« har han først skrevet »(? 1840.)«, derefter »1838« og endelig til højre for stikordet med blyant noteret »(41)«. I *EP* fastholder han dateringen 1841. Optegnelsens ordlyd kendes ikke, dels er s. 3 gået tabt, dels har Barfod ikke gengivet den i *EP*, formentlig fordi han ikke har fundet det umagen værd, da ordlyden »næsten ordret« svarer til den trykte bøn.

Under »Nytaars Morgen«, stadig i *B-fort.* 444, findes en anden optegnelse bevidnet. Den har angiveligt været skrevet på s. 4-6 i journalen HH, men også disse sider er gået tabt. Barfod har registreret den under stikordet »Forsættet«, hvilket kunne indicere, at den har indeholdt et tema, som går igen i den første tale.

Noget kunne altså tyde på, at SK nytårsmorgen 1841 skriver en bøn og samme dag eller kort efter i journalen HH nedfælder de første ideudkast til en opbyggelig tale til nytårsdag. Og derved er det antagelig blevet, indtil han to år senere genoptager ideen. I al fald skriver han tilbageskuende i en optegnelse fra 1849: »I den Tid, da jeg læste Correctur af Enten – Eller og skrev de opbyggelige Taler havde jeg saa godt som ingen Tid til at gaae paa Gaden.«* Fra anden side ved vi, at redaktionssekretær på avisen *Fædrelandet*, cand.jur. J.F. Giødwad (1811-91) hjalp SK med at læse korrektur på *Enten – Eller*, og at de sammen påbegyndte arbejdet lillejuleaften 1842.* Eftersom *Enten – Eller* udkom 20. feb. 1843, og da der må være gået mindst en snes dage med at trykke og indbinde denne store bog, må korrekturlæsningen have været afsluttet en gang i slutningen af januar. Hvis SK husker rigtigt, betyder det, at 2T43 er skrevet fra slutningen af december 1842 til sidst i januar 1843.

Måske er det muligt at komme begyndelsestidspunktet lidt nærmere. Den første tale er skrevet overGal

3,23-29, der var epistelteksten til nytårsdag. Det er derfor sandsynligt, at det er denne nytårstekst, der har inspireret SK til at genoptage de få ideudkast til en sådan tale fra to år tidligere. I så fald har han skrevet 2T43 fra nytårsdag til engang i slutningen af januar 1843. Den nytestamentlige tekst, Jak 1,17-21, der danner grundlag for den anden tale, var epistelteksten til 4. søndag efter påske, der i 1843 faldt den 14. maj. Da det imidlertid var to dage før bogens udgivelse, kan denne tidsfæstelse lades ude af betragtning her.

Der er som nævnt ikke bevaret manuskripter til 2T43. Vi kan derfor ikke vide, om det, SK skrev i januar 1843, var den færdige tekst eller en art kladde, som han senere bearbejdede og renskrev; det sidste synes at være det mest sandsynlige, eftersom han først afleverede manuskriptet til sætning i Bianco Lunos Bogtrykkeri langt senere. Det fremgår af en optegnelse i journalen JJ, s. 33-34:

Det er curieust nok. Hiint lille Forord til de »to Prædikener« havde jeg besluttet at forandre, fordi det forekom mig at skjule en vis aandelig Erotik i sig, og fordi det falder mig saa overordentlig besværligt at hengive mig saa fredeligt, at den polemiske Modsætning ikke er tydelig tilstæde. Jeg iler op i Bogtrykkeriet. Hvad skeer. Sætteren beder for dette Forord. Jeg loe rigtignok lidt af ham, i mit stille Sind derimod tænkte jeg: saa kan han jo være den »Enkelte«. Af Glæde herover havde jeg først besluttet kun at lade trykke 2 Exemplarer og forære Sætteren det ene. Der var virkelig noget skjønt i at see hans Bevægelse. En Sætter, som man skulde troe maatte blive nok saa kjed af et Manuscript som en Forfatter!*

Optegnelsen har ingen datoangivelse, men må være fra midten af april 1843, da en lidt tidligere optegnelse i samme journal refererer til en annonce i *Adresseavisen* 10. april og en tilsvarende lidt senere optegnelse handler om en hændelse påskedag, der i 1843 faldt den 16. april. Og da optegnelsen formentlig er skrevet relativt kort efter besøget hos sætteren, må manuskriptet være indleveret til sætning i første halvdel af april; et så lille manuskript har ikke krævet mere end en halv snes dage hos en sætter. At manuskriptet skulle være indbragt til sætteren først i april, synes umiddelbart at modsiges af, at forordet er dateret 5. maj, SKs 30-års fødselsdag. Men eftersom bogen allerede var færdig fra trykkeriet 6. maj, to dage før SK rejste til Berlin, må det være foruddateret. I øvrigt vidner optegnelsen om, at SK selv har indleveret manuskriptet og stået for de efterfølgende forretninger med sætteriet.*

Skønt der ikke er bevaret manuskripter til 2T43, viser det sig dog muligt, i det mindste et stykke ad vejen, at følge bogens tilblivelse, da der i SKs ældre journaler og løse papirer findes en række optegnelser, som han påviseligt inddrog i udarbejdelsen af bogen. Det drejer sig især om optegnelser, der dels er udformet som bønner, dels består af ideer til prædikener og opbyggelige taler, hvoraf enkelte endog er ordret optaget i den færdige tekst. Ud over de allerede omtalte ideudkast fra journalen HH skal her anføres endnu fem, som med sikkerhed har fundet anvendelse; de noteres i den rækkefølge, hvori de forekommer i førstetrykkets tekst.

Den første optegnelse, formentlig fra maj 1842, står i journalen JJ, s. 2 bagfra. Teksten, der redigeres og indarbejdes i første del af den første tale (SKS 5, 22,16-27), lyder således:

Der gives Msker, der med en vis Stolthed sige, jeg skylder intet andet Msk. Noget, jeg har dannet mig selv. Der gives Andre som sige, hiin store Tænkter er min Lærer, hiin udmærkede General, og jeg regner mig det til en Ære, at være hans Discipel, at have fægtet under hans Øine – men hvad mener Du, hvis et Msk. vilde sige, Gud i Himlen var min Lærer, og jeg regner mig til en Ære at være hans Discipel, han opdrog mig.*

Den anden optegnelse, dateret 11. sept. 1839, findes i journalen EE, s. 45. I omarbejdet form indgår den i den første tales sidste del (SKS 5, 36,16-20); den har følgende ordlyd:

Det Ord: »omsider«, som forekommer i alle vore Collecter er det meest episk-skjebnesvangre og meest lyrisk-utaalmodige, det sande chr: Løsen.*

Den tredje optegnelse, dateret 4. sept. 1839, hentes fra journalen EE, s. 43. Redigeret og udvidet anvender SK den som indledende bøn i den anden tale (SKS 5, 41); den lyder:

Fader i Himlene! Af Din Haand ville vi tage Alt. Du udstrækker den din vældige Haand og griber de Vise i deres Daarskab, Du udstrækker den din vældige Haand og Verdner forgaae. Du oplader den din milde Haand og mætter Alt, hvad som lever med Velsignelse, og synes Du end stundom at drage din Haand fra os o saa vide vi jo dog, at Du kun lukker den for at gjemme desto overflødeligere Velsignelse i den, at du kun lukker den, for atter at oplade den og mætte Alt, hvad som lever med Velsignelse.*

Den fjerde og femte optegnelse stammer fra journalen DD, s. 61-62. Der er tale om en længere optegnelse fra 1838, dateret »Juledags Aften Kl. 11«, og en udateret tilføjelse i marginen. Hovedoptegnelsen, der handler om fristelse, anvendes ikke direkte, men er tematisk forbundet med et afsnit i den anden tales første del (SKS 5, 46,24-47,29). Den har følgende ordlyd:

Har Du ret følt, det Trøstelige der ligger i den Betragtning: Gud frister Ingen, har Du følt den

overjordiske Styrke den overnaturlige Størrelse, Du faaer ligeoverfor Synden ved Tanken om at det er Dit eget Kjød og Blod, ell. dens Fristelser, som dog engang for alle er overvundet (Gud tilskikker vel Msk. Prøvelser, for at styrke ham og modne ham – Fristelser ere jo netop for at knække, fordi man troer, at den Paagjeldende vil ligge under) men har Du ogsaa følt Dig ydmyget ved den Tanke: han fristes og ikke af Nogen – – hvorfor opløfter Du næsten saa udæskende udfordrende din Røst til Himlen – hvorfor stormer dine Tanker den, ell. mener Du ikke, at Din Ulykke er saa stor, Din Klage saa retfærdig, dine Suk saa dybe saa gribende, at Gud ved dem skulde fristes?*

Af marginaltilføjelsen derimod lader SK en del passager indgå ordret i første del af den anden tale (SKS 5, 47,2-18). Her citeres tilføjelsen i sin helhed:

hvorfor er selv din Bøn saa udæskende, ell. er det ikke fordi Du troer, at din Klage er saa retfærdig, at din Røst maatte gennemlyde Himlene og kalde Gud fra sine forborgne Dybder for at skifte og dele med Dig. Da er det med disse Ord: »Gud fristes og ikke af Nogen« at Himlen lukker sig for slig formastelig Tale, afmægtig er den afmægtig som din Tanke som din Arm er afmægtig. Men naar Du da ydmyger Dig for Gud og siger: min Gud, min Gud stor er min Synd, den raaber til Dig til Himlene ... da aabnes Himmelen atter, da seer Gud, som Propheten siger gennem sit Vindue ned til Dig og siger: endnu en liden Stund, endnu en liden Stund og jeg vil etc. da lyder Chrsti Ord om Dig, som de lød forud om Lazarus: denne Sygdom er ikke til Døden, nei tvertimod den er til Livet.*

4. Udgivelsesmåde

Hæftet med 2T43 udgav SK på eget forlag, men i kommission hos C.A. Reitzel. SK har altså selv stået for produktionen, dvs. det var ham, der traf aftale med Bianco Lunos Bogtrykkeri om layout, sætning, trykning, indbinding, papir og oplagsstørrelse, og det var ham, der betalte alle produktionsomkostningerne. Det var endvidere ham, der indgik kommissionsaftale med C.A. Reitzel, hvilket indebar, at Reitzel forestod salget gennem sin boglade mod en afgift, og at han afregnede salgsindtægterne fratrukket kommissionsafgiften direkte med SK.

SKs forhandlinger med C.A. Reitzel om udgivelsen af 2T43 kendes ikke, men enkelte oplysninger om salget er bevaret. På et udateret regnskabsblad, utvivlsomt fra jan. 1845, bemærker SK, at »Regnskabet for 43 er afgjort«, men spørger, »om ikke der er solgt Noget i 44«. I jan. 1845 var det økonomiske mellemværende med Reitzel for 1844 altså endnu ikke afklaret. Regnskaberne for 1843 og 1844 er ikke bevaret. Det er derfor uvist, hvor mange eksemplarer der blev solgt af hæftet. Følgelig kan SKs indtægt og mulige over- eller underskud ikke beregnes. Med sikkerhed ved vi kun, at bogen kostede 2 M eller 32 B, og at Reitzel tog 162/3% i kommission.* For hvert solgt eksemplar har Reitzel således indkasseret ca. 5 B

Et andet regnskabsblad viser, at Reitzel 8. maj 1844 lå inde med 108 eksemplarer af 2T43, og at beholdningen 22. feb. 1845 var på 97 eksemplarer.* Oplysningerne suppleres af Frithiof Brandt og Else Thorkelin, der refererer til en korrespondance – formentlig mellem Reitzel og forlagsboghandler P.G. Philipsen.* I korrespondancen, der ikke har kunnet verificeres, oplyser Reitzel, at han 24. maj 1845 havde en beholdning på 78 eksemplarer, og at denne beholdning blev overtaget af Philipsen. Er denne oplysning rigtig, blev der fra maj 1844 til feb. 1845 kun solgt 11 eksemplarer, mens der fra feb. til maj 1845 blev solgt 19 eksemplarer.

Intetsteds foreligger oplysninger om oplagets størrelse. Dog ved vi – om ellers bemærkningen hos Brandt og Thorkelin står til troende – at Reitzels restbeholdning på 78 eksemplarer blev opkøbt af Philipsen i maj 1845.* Disse 78 eksemplarer udgør utvivlsomt den resterende del af det kommissionsoplag, der efter aftale med SK var blevet leveret til Reitzels boglade i 1843. Hvor mange eksemplarer der blev liggende på Bianco Lunos lager i bogtrykkeriet, er derimod uvist.

Om end vi ikke kender alle sagens akter, er det muligt på basis af de bevarede oplysninger om et lignende skrift - *To opbyggelige Taler*, 1844 – at give et kvalificeret bud på såvel bogens oplagstal som dens økonomi. Af Bianco Lunos »Erindringsbog«, dvs. trykkeriets interne ordre- og regnskabsbog, for 1844* fremgår det, at oplaget for *To opbyggelige Taler* fra 1844 var på 500 eksemplarer. Og af en afregning med SK fra maj 1845 fremgår det endvidere, at P.G. Philipsen på udgivelsesdagen – 5. marts 1844 – fik leveret et kommissionsoplag på 300 eksemplarer til sin boglade.* De resterende 200 eksemplarer blev liggende på Bianco Lunos lager. Hvis 2T43 udkom i et tilsvarende oplag – og det er det mest sandsynlige – kan forløbet rekonstrueres på følgende måde: Reitzel fik til sin boglade leveret et kommissionsoplag på 300 eksemplarer af et samlet trykoplag på 500. Den 24. maj 1845 var der 78 eksemplarer tilbage af kommissionsoplaget. Det betyder, at der på de godt to år fra maj 1843 til maj 1845 blev solgt 222 eksemplarer, heraf 192 det første

år.

Hvad angår de økonomiske forhold, kan vi med fuld rimelighed gå ud fra, at SK betalte en tilsvarende pris for papir og trykning af *2T43* som for *To opbyggelige Taler* fra 1844, hvilket if. »Erindringsbogen« var 43 rd. 61 β Da *2T43* er et ½ ark mindre end hæftet med de to taler fra 1844, kan udgifterne til papir og trykning anslås til ca. 38 rd. Lægges dette beløb til grund, og sættes trykplaget til 500 og antal solgte eksemplarer til 222, ser økonomien for *2T43* således ud: Bruttoindtægt ved salg gennem Reitzels boglade 74 rd., heraf kommissionsafgift til Reitzel på ca. 12 rd. 32 β; tilbage bliver til SK en nettoindtægt på 61 rd. 64 β Da de anslåede udgifter til Bianco Luno er 38 rd., har SK i maj 1845 sandsynligvis haft en nettofortjeneste på ca. 24 rd.

I maj 1845 solgte SK restoplaget af *2T43* til P.G. Philipsen, i alt 278 eksemplarer, nemlig de 200 fra restlageret hos Bianco Luno plus de 78 fra Reitzels restbeholdning. Dette salg indgik i et samlet salg af restoplagerne af alle seks hæfter med opbyggelige taler fra 1843 og 1844. For dette salg modtog SK »Valuta«, dvs. et samlet, rundt beløb (jf. afsnit 5); derfor kan der ikke siges noget om, hvor meget det enkelte hæfte indbragte (jf. skema 3).

Inden sin afrejse til Berlin 8. maj nåede SK at gøre lidt reklame for sit første hæfte med opbyggelige taler. I artiklen »En lille Forklaring«, der blev publiceret i avisen *Fædrelandet* på udgivelsesdagen, imødegår SK »et temmelig udbredt og vedholdende Rygte«, at han skulle være forfatteren til den afsluttende prædiken i anden del af *Enten – Eller*.^{*} I artiklens sidste del bemærker SK: »Blot nu hint tjenstvillige Rygtes meget ærede Fader ikke faaer et Nys om, at jeg har udgivet to Taler«.^{*} Således fik han behændigt og belejligt gjort læseren af *Fædrelandet* opmærksom på den nye udgivelse.

5. Andre udgaver

I hvert af årene 1843 og 1844 udgav SK tre hæfter med opbyggelige taler; de seks samlinger bar parvis samme titel, hhv. *To opbyggelige Taler*, *Tre opbyggelige Taler* og *Fire opbyggelige Taler*.^{*} Eftertiden kender dog bedst disse samlinger under titlen *Atten opbyggelige Taler*. Denne titel skyldes imidlertid ikke SK, men P.G. Philipsen, der i 1845 opkøbte alle seks hæfter og på sit eget forlag udgav dem samlet i ét bind. Da *Atten opbyggelige Taler* - og dermed også *2T43* - var udsolgt, udgav Philipsen i 1852 *Sexten opbyggelige Taler*.

En systematisk sammenligning af *2T43* og de øvrige fem hæfter med *Atten opbyggelige Taler* og *Sexten opbyggelige Taler* viser, at der er tale om den samme sats. Det bekræftes af en række trykfejl i de seks hæfter, som alle går igen i *Atten opbyggelige Taler* og *Sexten opbyggelige Taler*. De er følgende: *2T43*: s. 20 fejlpagineret 29, og s. 29 fejlpagineret 20. *Tre opbyggelige Taler*, 1843, s. 27, linie 24: ooerveie. *Fire opbyggelige Taler*, 1843, s. 39, linie 1: Syu. *To opbyggelige Taler*, 1844, s. 18, linie 2: Taalmodighedeu. *Tre opbyggelige Taler*, 1844, s. 63, linie 6: Disciple I deres. *Fire opbyggelige Taler*, 1844, s. 32, linie 18: saa er man dog dog. Og at der er tale om første tryk og ikke om nye optryk ved brug af stående sats, fremgår af en kvittering, dateret 10. maj 1845, skrevet af SK på et blad og underskrevet af P.G. Philipsen:

Af Hr Mag. S. Kierkegaard har jeg under Dags Dato kjøbt Rest-Oplaget af hans 18 opbyggelige Taler. Saasnat dermed første Oplag er udsolgt er Skriftet atter Hr Magisterens Eiendom.^{*}

Atten opbyggelige Taler

Skønt det ikke fremgår af titelbladet, var *2T43* som nævnt i kommission hos C.A. Reitzel, men i løbet af 1843 besluttede SK, uvist af hvilken grund, at skifte kommissionær. Han indgik en kommissionsaftale med forlagsboghandler P.G. Philipsen om udgivelse af de to følgende hæfter i 1843, dvs. *Tre opbyggelige Taler* og *Fire opbyggelige Taler* - Philipsen havde to år tidligere været kommissionær for disputatsen *Om Begrebet Ironi*. If. Philipsens afregning med SK fra foråret 1845^{*} blev kommissionsaftalen imidlertid ophævet i foråret 1844 og erstattet af en aftale om køb af de resterende eksemplarer af de to nævnte hæfter fra 1843 og af et salgsoplag på 300 eksemplarer af de tre hæfter fra 1844. Hvornår den nye aftale blev indgået, er uklart, men det er formentlig sket i marts 1844 i forbindelse med udgivelsen af *To opbyggelige Taler*, 1844, der udkom 5. marts. Hvad aftalen indebar, er derimod klart; Philipsen købte de tilbageværende eksemplarer af de to hæfter fra 1843, han havde haft i kommission, og salgsoplagene af de tre hæfter fra 1844 mod en rabat på 25% af bogladeprisen. SK fik altså et kontant beløb, der var mindre end den indtægt, en kommissionsaftale ville have indbragt ham ved et fuldt salg; til gengæld overtog Philipsen risikoen for et evt. svigtende salg. Endelig opkøbte Philipsen i 1845 det restoplag af alle seks hæfter, der lå på lager hos Bianco Luno. SKs økonomiske mellemværende med Philipsen kan således inddeles i tre faser: 1. Det ordinære kommissionsalg i 1843. 2. Philipsens køb af det resterende kommissionslager af de to sidste hæfter fra

1843 og af salgsoplaget af de tre hæfter fra 1844, efterhånden som de udkom. 3. Salget af hele restlageret af samtlige seks hæfter i maj 1845.

1. I maj 1845 var der solgt 222 eksemplarer af *2T43*, hvilket gav SK en indtægt på 61 rd. 64 ß efter fraregning af kommission (jf. afsnit 4). If. en afregning fra Philipsen af 2. april 1844* var der på dette tidspunkt solgt 102 eksemplarer af *Tre opbyggelige Taler* og 104 eksemplarer af *Fire opbyggelige Taler* fra 1843 (se skema 2). Disse eksemplarer blev solgt på sædvanlig kommissionsbasis (162/3%); det indbragte SK hhv. 42 rd. 48 ß og 57 rd. 75 ß

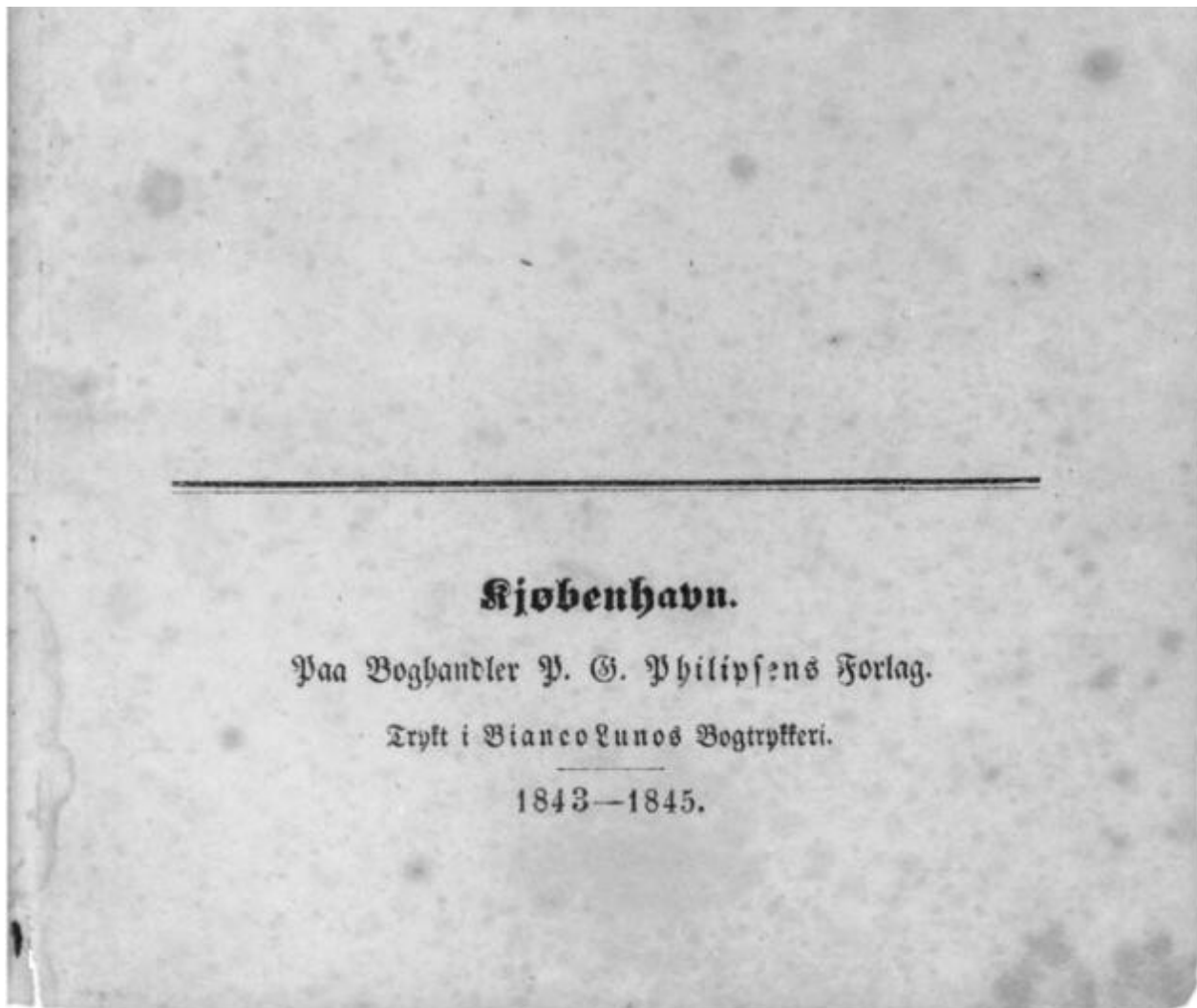
2. Ved salget af de resterende 98 eksemplarer af *Tre opbyggelige Taler* og 196 eksemplarer af *Fire opbyggelige Taler* fra 1843 modtog SK – efter fradrag af en rabat på 25% af salgsprisen – hhv. 36 rd. 72 ß og 98 rd. For de 300 eksemplarer, som SK solgte til Philipsen af hvert af de tre hæfter i 1844, efterhånden som de udkom, modtog han hhv. 75 rd., 112 rd. 48 ß og 150 rd. efter rabat. If. en kvittering af 7. april 1845 afsluttede SK regnskabet for det ordinære kommissionssalg og afhændelsen af resten af kommissionslageret af de to hæfter fra 1843 samt for salget af salgsoplaget af de tre hæfter fra 1844: »For Forlaget af 'Opbyggelige Taler' tilkommer mig efter Regningsopgørelse til ult. Decbr. 1844 Rbd. 224, 1 Mk. 6 Sk., hvilket Beløb Herr Boghandler P.G. Philipsen Dags Dato har betalt mig og hvorfor quitteres.«* Dette beløb er netto, dvs. Philipsens udgifter til avertering er fratrukket.

3. Ved køb 10. maj 1845 af de 78 eksemplarer af *2T43*, der beroede hos Reitzel, og af de resterende eksemplarer af alle seks hæfter, der lå på lager hos Bianco Luno, overtog Philipsen 200 eksemplarer af *2T43*, 300 af *Tre opbyggelige Taler* fra 1843 samt 200 af hvert af de øvrige fire hæfter. Hvornår han modtog de 78 eksemplarer af *2T43*, vides ikke, men det må dog være sket senest medio maj, eftersom Reitzel 24. maj – if. Brandt og Thorkelin – oplyser, at de 78 hæfter er overgået til ham.* Prisen for hele denne handel er ukendt, men følgende forlagsaftale af 10. maj 1845 findes gengivet hos Brandt og Thorkelin:

Under Dags Dato har jeg til Hr. Boghandler Philipsen solgt Rest-Oplaget af mine opbyggelige Taler, saa vel de to, som udkom hos Reitzel som ogsaa de 16 andre som udkom hos Philipsen. Hvorfor er mig betalt Valuta. Saasnart første Oplag er udsolgt er Skriftet atter min Eiendom.*

Samme dag skrev SK til Bianco Luno og bad ham efterkomme aftalen: »Da jeg til Hr Boghandler Philipsen har [afhændet] Rest-Oplaget af mine opbyggelige Taler, saa vilde De have den Godhed til ham paa Fordring at udlevere de hos Dem beroende Exemplarer.«* Hermed var overdragelsesforretningen afsluttet og de opbyggelige taler ude af SKs hænder; den 13. maj rejser han til Berlin. Hos Bianco Luno lod Philipsen nu trykke et titelblad og en indholdsfortegnelse til samlebindet *Atten opbyggelige Taler* (se illustration 2

2. Titelblad til *Atten opbyggelige Taler*. Naturlig størrelse

). Hvor mange eksemplarer han lod fremstille, er ikke oplyst, men det kan højst have været 278, svarende til restoplaget af 2743, det hæfte, der var færrest af (jf. skema 2).

Rasmus Nielsen oplyser, at bogen var færdig fra trykkeriet 14. maj,* altså kun fire dage efter, at SK formelt havde indgået den nye forlagsaftale med Philipsen. Det var da også først to uger senere, 28. maj, at det averteredes i *Adresseavisen*, at *Atten opbyggelige Taler* var udkommet og kunne købes hos P.G. Philipsen for 3 rd.* Vel har trykning af titelblad og indholdsfortegnelse samt kartonnering af 278 eksemplarer næppe taget ret lang tid, men det forbliver et åbent spørgsmål, om det har kunnet gøres på så kort tid, som Rasmus Nielsens oplysning indikerer, ikke mindst i betragtning af, at 11. og 12. maj var første og anden pinsedag. Mere sandsynligt er det, at bogen blev fremstillet i perioden 10. til 28. maj 1845.

Ved at uddrage de relevante tal fra de to tidligere nævnte afregninger er det muligt at opstille følgende økonomiske oversigt: Det ordinære bogladesalg af 2743 indbragte SK 61 rd. 64 β efter kommission, og det tilsvarende salg af *Tre opbyggelige Taler* og *Fire opbyggelige Taler* fra 1843 hhv. 42 rd. 48 β og 57 rd. 75 β efter kommission (jf. skema 3). Hertil kommer fortjenesten for salget af det resterende kommissionslager af andet og tredje hæfte fra 1843 samt for salget af de tre hæfter fra 1844, i alt 472 rd. 24 β efter rabat. Det giver SK en samlet indtægt på 634 rd. 19 β Udgifter til papir og trykning kan anslås til i alt 332 rd. 73 β (jf. skema 3), når *To opbyggelige Taler* fra 1844 anvendes som prototype. Holder disse beregninger stik, havde salget af de seks hæfter givet SK en nettoindtjening på ca. 300 rd., inden han i maj 1845 solgte restoplagene til Philipsen. Om SKs indtægter ved salg af det samlede restoplag er som nævnt kun oplyst, at han modtog »Valuta«, hvilket indikerer, at der er tale om et rundt beløb. Da Philipsen skulle overtage en lagerbeholdning af hæfter, hvis salg stort set var gået i stå, og da han skulle bekoste trykning af titelblad og indholdsfortegnelse samt indbinding for at få alle hæfter samlet i ét bind, har han formodentlig fået de mange resterende eksemplarer til en tredjedel af udsalgsprisen,* dvs. rundt regnet 225 rd. Er denne formodning rigtig, har SK haft en samlet nettoindtjening på knap 530 rd.*

I 1852-53 udkom *Atten opbyggelige Taler* i en svensk oversættelse under titlen *Aderton Uppbyggeliga Tal af S. Kierkegaard*. Oversætteren var præsten og forfatteren, cand.theol. Th. Wensjoe. Bogen, der blev trykt hos A.A. Berg og forlagt af P.W. Karström i Mariestad, var første del af *Walda Skrifter af S. Kierkegaard. Öfversatta och utgifna af Th. Wensjoe*. Det fremgår ikke, om SK har haft oversættelsen til godkendelse, men

ved hans død stod der et eksemplar af *Aderton Uppbyggelige Tal* i hans bogsamling.*

Sexten opbyggelige Taler

Samme år, som de atten opbyggelige taler udkom på svensk, udsendte P.G. Philipsen endnu et samlebind med disse taler, men denne gang uden 2T43, derfor under titlen *Sexten opbyggelige Taler* (se illustration 3

Sexten opbyggelige Taler

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1843—1845.

3. Titelblad til *Sexten opbyggelige Taler*. Naturlig størrelse

). Herom skriver Rasmus Nielsen i sin kommenterede bibliografi over SKs skrifter:

Efter at »To opbyggelige Taler 1843« var udsolgt og Samlingen af Taler fra 1843-44 blevet ucomplet, samledes de øvrige under en ny Titel og med en ny Indholdsfortegnelse, hvor hine »To opbyggelige Taler« udelodes, men tilføiedes nedenfor Indholdsfortegnelsen: »Hos samme Forlægger er udkommet: S. Kierkegaard, Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Socrates. 1 Rd. 48 Sk.«^{*}

Af Rasmus Nielsens oplysninger fremgår det i øvrigt, at titelbladet var færdigtrykt hos Bianco Luno 26. marts, at bogen var på 24¾ ark, og at den kostede 2 rd. Prisen har ikke kunnet verificeres, da *Sexten opbyggelige Taler* tilsyneladende ikke blev averteret til salg i dagspressen og heller ikke optaget i *Dansk Bogfortegnelse*; ^{*} derfor vides det heller ikke, hvornår bogen udkom, men det må antagelig have været i begyndelsen af april 1852. Mærkeligt nok ændrede Philipsen ikke årsangivelsen »1843-45« fra *Atten opbyggelige Taler*.

Hvor mange eksemplarer Philipsen lod fremstille af *Sexten opbyggelige Taler*, vides ikke med bestemthed, men det har højst været 83. Hvis han nemlig i 1845 havde samlet 278 eksemplarer af de seks hæfter i *Atten opbyggelige Taler*, så var der i 1852 kun 83 eksemplarer tilbage af *Tre opbyggelige Taler* fra 1843, det hæfte, der næst efter 2T43 var færrest af.^{*}

Skema 1. Oplag og udgivelse*

Ark	Trykoplæg	Kommissionsoplæg	Salgsoplæg	Lager hos Bianco Luno	Til slag hos	Udkom	Pris
2T43	3¼ [500]	[300]	-	[200]	C.A. Reitzel	16. maj 1843	2 M
3T43	4 [500]	200	-	[300]	P.G. Philipsen	16. okt. 1843	3 M
4T43	5¼ [500]	300	-	[200]	P.G. Philipsen	6. dec. 1843	4 M
2T44	3¾ 500	-	300	200	P.G. Philipsen	5. marts 1844	2 M
3T44	4½ [500]	-	300	[200]	P.G. Philipsen	8. juni 1844	3 M
4T44	7 [500]	-	300	[200]	P.G. Philipsen	31. aug. 1844	4 M

Skema 2. Oplag og slag

Trykoplæg	Kommissionssalg	Resterende kommissionslager	Salgsoplæg 1844	Restlager hos Bianco Luno	Philipsens samlede restoplæg forår 1845
2T43 [500]	[222]	[78]	-	[200]	[278]
3T43 [500]	102	98	98	[300]	[361]
4T43 [500]	104	196	196	[200]	[370]
2T44 500	-	-	300	200	[380]
3T44 [500]	-	-	300	[200]	[408]
4T44 [500]	-	-	300	[200]	[406]

Skema 3. Udgifter og indtægter

Udg. papir og trykning	Indtægt: kommissionssalg	Indtægt: rabatsalg	Indtægt: kommissions- og rabatsalg	Indtægt: restlager	Nettooverskud
------------------------	--------------------------	--------------------	------------------------------------	--------------------	---------------

2T43 [38 rd.]	[61 rd. 64 ß]	-	[61 rd. 64 ß]	-	-
3T43 [47 rd.]	[42 rd. 48 ß]	36 rd. 72 ß	79 rd. 24 ß	-	-
4T43 [61 rd.]	57 rd. 75 ß	98 rd.	155 rd. 75 ß	-	-
2T44 43 rd. 61 ß	-	75 rd.	75 rd.	-	-
3T43 58 rd. 82 ß	-	112 rd. 48 ß	112 rd. 48 ß	-	-
4T44 86 rd. 26 ß	-	150 rd.	150 rd.	-	-
[332 rd. 73 ß]	[161 rd. 91 ß]	472 rd. 24 ß	[634 rd. 19 ß]	[225 rd.]	[526 rd. 42 ß]